

УДК 00000

БЕЗПЕКОВЕ СЬОГОДЕННЯ ЄС: ПЕРСПЕКТИВИ УКРАЇНИ

Чекаленко Л. Д.

Доктор політичних наук, професор, завідувач кафедри зовнішньої політики і дипломатії Дипломатичної академії України при МЗС України.

Васильєва М. О.

Кандидат політичних наук, викладач Дипломатичної академії України при МЗС України.

Анотація. *В умовах кризової ситуації в системі європейської і світової безпеки, а також кризи європростору досліджується сучасний стан європейської політики безпеки та перспективи євроінтеграційного розвитку України. Переформатування системи міжнародних відносин принесло різке поглиблення нестабільності і нестійкості світового порядку. На наших очах руйнуються впливові усталені схеми взаємозалежності і союзів держав, хитається система суверенітету, зростає прірва між розпорядниками міжнародного буття та іншими не такими могутніми суб'єктами міжнародного права. Небезпеку в Європі спричинюють політична нестабільність і непередбачуваність розвитку подій, поглиблення стратифікації держав з різним життєвим рівнем, екологічні катастрофи, міжетнічні конфлікти, тероризм, некерованість міграційних процесів, інтернаціоналізація кримінальних структур, загроза ззовні.*

Ключові слова: *ЄС, загрози, нестабільність, система безпеки, Спільна зовнішня та безпекова політика, Спільна європейська зовнішня та оборонна політика, Україна.*

Постановка проблеми. Переформатування системи міжнародних відносин принесло різке поглиблення нестабільності і нестійкості світового порядку. На наших очах руйнуються впливові усталені схеми взаємозалежності і союзів держав, хитається система суверенітету, зростає прірва між розпорядниками міжнародного буття та іншими не такими могутніми суб'єктами міжнародного права. Небезпеку в Європі спричинюють політична нестабільність і непередбачуваність розвитку подій, поглиблення стратифікації держав з різним життєвим рівнем, екологічні катастрофи, міжетнічні конфлікти, тероризм, некерованість міграційних процесів, інтернаціоналізація кримінальних структур, загроза ззовні.

У нових умовах Україні все важче долати перепопи в реалізації зовнішньополітичних устремлінь, забезпечувати національні інтереси, пристосовуватися до оновленої системи міжнародних відносин. Цей процес ускладнюється й тим, що найближчі європейські сусіди значно випередили нас і спостерігають за Україною з євроінтеграційного і євроатлантичного поглядів сучасної Європи.

Мета статті полягає у вивченні механізмів протистояння сучасним загрозам європейській інтеграції, а також участі України в реалізації згаданих безпекових схем.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Питання виходу з економічної й організаційної кризи ЄС цікавлять багатьох вітчизняних дослідників. Про європейські проблеми політичного та економічного характеру йдеться в розробках Є. Є. Камінського [1], В. В. Копійки [2], В. А. Манжоли [3] та ін. Як зазначав професор Є. Камінський, «...експеримент, спрямований на швидке здійснення ринкових реформ і демократизації за євроамериканськими принципами, зазнав цілої низки провалів у нашій державі. Замість ринкових

відносин у більшості випадків спостерігалось домінування фінансово-економічних та енергетичних кланів і тіньової економіки, замість демократії – засилля тих же кланів, відсутність верховенства закону в поєднанні з крахом ідеї громадянського суспільства» [1, с. 4].

Основні результати дослідження. Не зупиняючись на широкому переліку новітніх і застарілих нерозв'язаних проблем зовнішньополітичної і безпекової площини, нагадаємо перш за все про відсутність законодавчо закріпленої політичної стратегії розвитку держави. Відсутність зовнішньополітичної стратегії гальмує складові державної політики, заважає визначенню місця і ролі Української держави в оновленій парадигмі міжнародних відносин, перешкоджає розробці відповідних схем захисту. Це призводить у тому числі і до перетворення держави на постійного реципієнта чужорідних ідей і концепцій, які періодично реалізуються в Україні, але доволі часто – не в державних національних інтересах. Відповідна стратегія сприятиме визначенню стратегічних партнерів України, які б стали гарантами нашої безпеки, нашого захисту, а отже і розвитку. Саме на захист і підтримку стратегічних партнерів (і щодо посування в європейські структури) розраховують держави середньої ланки, що доводить світовий досвід. При цьому існують можливості використання прийнятних схем просування партнерського співробітництва до рівня стратегічного партнерства з відповідними гарантіями з боку партнерів.

Недосконалість механізмів захисту певних міжнародних структур, учасницею яких є Українська держава, їх неефективність стали однією з причин перегляду зовнішньополітичних орієнтирів нашої держави, що обрала європейський /євроатлантичний напрям. Реалії міжнародного буття диктують Україні необхідність відмови від стратегії багатовекторності і віртуальної нейтральності на чітко євроатлантичне спрямування. Із загостренням територіальних, економічних, енергетичних та багатьох інших загроз бажано мати механізми захисту на глобальному, регіональному і субрегіональному рівнях, а зміна захисних механізмів вимагає відповідної еволюції зовнішньополітичної концепції.

Яким же чином захистити себе? Вочевидь і в нових умовах зовнішньополітичні імперативи України є незмінними: вони спираються на загальновизнані норми і принципи міжнародного права, серед яких принцип визнання загальнолюдських цінностей, активної міжнародної співпраці є визначальним. Він передбачає на взаємній основі: суверенну рівність і повагу суверенітету; територіальну цілісність і непорушність кордонів; невтручання у внутрішні справи; дотримання і виконання міжнародних договорів і зобов'язань; врегулювання міжнародних спорів і конфліктів виключно мирними, політичними засобами. Меморандум про гарантії безпеки (Будапештський Меморандум, 5 грудня 1994 р.) у зв'язку з приєднанням України до Договору про нерозповсюдження ядерної зброї виявився декларацією, в якій Росія, Велика Британія, Франція і США обіцяють домагатися негайних дій з боку Ради Безпеки ООН з метою надання допомоги Україні як державі – учасниці Договору про нерозповсюдження ядерної зброї [4]. Це доволі цікавий пункт зобов'язань як з огляду на сучасну російську практику війни проти України, економічного тиску, так і з огляду на необхідне звернення до Ради Безпеки ООН. Отже, Меморандум виявився декларативним документом, заявою про наміри, що не підкріплене конкретним механізмом захисту України від територіальних зазіхань і зовнішнього втручання, і на це ми звертали увагу ще 2009 року. Чітку позицію посідає Україна і з питань необхідності реформування системи ООН, яка останнім часом втратила високу ефективність.

Водночас, за відсутністю глобального механізму захисту, ООН і сьогодні номінально є відповідальною за мир і безпеку, оскільки жоден політико-суспільний інститут світу поза цією структурою не має подібного міжнародного статусу, відповідних можливостей

при виконанні миротворчих функцій, і фінансування. Отже, ООН потребує реформування. Але, враховуючи кількість членів організації, її неоперативність, бюрократичний апарат чиновників (понад кілька тисяч осіб) тощо важко сподіватися на прогрес у цьому питанні.

Особливу роль у реалізації механізму регіональної системи безпеки, запобіганні та розв'язанні конфліктів європейського простору має відігравати Організація з безпеки і співробітництва в Європі (ОБСЄ). Водночас ОБСЄ поступово втрачає важелі відповідальності за безпеку регіону, хоча має для цього необхідні механізми. На питання: чи є достатньо ефективною робота ОБСЄ, важко відповісти однозначно позитивно. Застарілі конфлікти європейського регіону набули перманентного стану, а на території СНД постійно виникають нові проблеми. ОБСЄ зосередилась переважно на моніторингу виборів, що не є основним її покликанням. Структури цієї організації вимагають оперативного реформування, а функції – відповідного перегляду.

Прийнятним був би варіант утворення системи регіонального захисту через залучення відповідного захисного механізму структур безпеки ЄС. У цій площині Україна також вже має позитивний досвід. Найважливішим принципом інтеграції військових структур України є активна співпраця Збройних Сил України та військових структур ЄС з широкого кола питань, що являють взаємний інтерес, у т. ч. питань, що не мають безпосереднього стосунку до військової сфери. Це боротьба зі стихійними лихами, надання допомоги, взаємодія з цивільними структурами, боротьба з організованою злочинністю, нелегальної міграцією, торгівлею людьми тощо. Довгостроковими пріоритетами співпраці України – ЄС є приєднання нашої держави до Спільної зовнішньої та безпекової політики ЄС, і в цьому плані участь в оперативних формуваннях за Петербурзькими критеріями. Одним з напрямів співпраці можна розглядати реформування ЗС України у відповідності до сучасних викликів безпеці України та завдань державної програми розвитку Збройних Сил України.

Основна проблема щодо співпраці з ЄС полягає в незавершеності створення воєнної організації ЄС та невизначеності принципів взаємодії з іншими країнами не членами ЄС. Враховуючи те, що всі нові військові структури Європи базуються на використанні потенціалу НАТО (інформаційного, військового, управлінського тощо), а також і те, що нехтування цим потенціалом призведе до значного військового відставання держав Європи через економічні проблеми, Україна має у своєму співробітництві з військовими структурами ЄС спиратися на критерії подовження і поглиблення конструктивного співробітництва з НАТО в сфері забезпечення власної політики у сфері воєнної безпеки.

Враховуючи те, що безпекова складова ЄС ще не визначена, Україна могла б сподіватися тільки на захист Північноатлантичного Альянсу. Певний досвід такої орієнтації держава вже має: Україна бере активну участь у розбудові архітектури загальноєвропейської безпеки. Сприятливі перспективи в цьому напрямі визначають і закінчення конфронтації Схід – Захід, відкритість європейських структур, у тому числі і програма НАТО «Партнерство заради миру». Таким чином, Україна сама виробляє систему своєї безпеки, спираючись на набутий досвід європейських країн. Запропоновану НАТО програму ПЗМ (1996 р.) Україна сприйняла як перспективну ініціативу, що спрямована на зміцнення стабільності і безпеки в Європі поширенням відносин НАТО з країнами Центрально-Східної Європи та іншими країнами ОБСЄ. Фактично ПЗМ спрямована на поглиблення та інтенсифікацію зв'язків у цьому регіоні через практичне співробітництво. Позитивним моментом у ПЗМ є те, що вона не є єдиною для всіх країн, які співробітничать, а дає можливість кожному із партнерів розвивати взаємовідносини з НАТО. План дій містить спільно погоджені принципи і цілі. З метою забезпечення досягнення цих цілей і прин-

ципів згідно з Розділом V розробляються Щорічні Цільові плани (ЦП), які містять конкретні внутрішні заходи України та відповідні спільні заходи Україна–НАТО. У зовнішньополітичній площині Україна, враховуючи заявлену перспективну мету – членство в НАТО, продовжуватиме розвиток законодавства, спираючись на загальні принципи демократії та міжнародного права. Серед завдань в сфері економіки Україна зобов'язалася привести своє внутрішнє законодавство у відповідність до правил і процедур, прийнятих в євроатлантичному просторі. До того ж заявила про забезпечення сталого економічного зростання та істотного підвищення загального рівня життя. Ключовим елементом економічної стратегії України є забезпечення відкритості економіки відповідно до стандартів Світової організації торгівлі (СОТ).

Враховуючи європейський досвід, звертаємо увагу на те, що механізм білатерального партнерства став основою для розвитку такого ж партнерства у багатосторонньому вимірі, що в результаті призвело до формування союзів стратегічних партнерів – союзів держав. Саме на таких союзах держав вибудовується система регіональної і врешті решт глобальної безпеки. Цей досвід закріплений на практиці сусідами України. Країни Центрально-Східної Європи після розпаду Варшавського Договору шукали гарантій своєї національної незалежності. Свої устремління вони звернули до НАТО як єдиної системи безпеки, що залишилася на континенті, і доклали значних зусиль щодо розгляду їхніх кандидатур на майбутнє членство в Альянсі. Набути членства НАТО досить не просто. Для цього необхідно не тільки поділяти основні демократичні цінності, а й відповідним чином реформувати суспільство й економіку, реорганізувати армію; слід пройти кілька сходинок розвитку, набути членства і досвіду у низці системних структур.

Поточний період розвитку європейської інтеграції свідчить про безліч проблем, що намагаються долати країни ЄС. Ситуація, що склалася, змусила учасників інтеграційного процесу шукати компромісних варіантів подальшого розвитку. 13 грудня 2007 р. вони підписали Лісабонський договір про зміни до договорів про Європейський Союз, ЄС і Євратом. Цей документ увійшов в політичні дискурси як компромісний варіант певних домовленостей між прихильниками і противниками уніфікації трьох європейських складових (опор) розвитку, закладених Маастрихтським договором. До тексту Лісабонського договору не потрапили ті положення, навколо яких розгорілися жорсткі баталії. Зникло положення стосовно пріоритетності законодавства ЄС над національним законодавством країн – членів ЄС. Вочевидь саме це питання стало одним з каменів спотикання на шляху ратифікації основного закону ЄС. За нашими спостереженнями неприйняття уніфікованого законодавства може свідчити про неготовність більшості центрових країн європростору до повної відмови від суверенних засад держави.

Загрозою вбачається неготовність і неспроможність Європейського Союзу протистояти порушнику системи міжнародного права, стабільності і безпеки в Європейському регіоні, російському агресорові, який сьогодні погрожує територіальній цілісності вже всієї Європи.

Загрозами для ЄС є ціла низка проблем: відсутність власної захисної складової ЄС після делегування повноважень Західноєвропейського союзу ЄС, перехідний етап оформлення структури Європейської служби зовнішньополітичної діяльності ЄС, яка включатиме також і силові структури ЄС; загострення внутрішньополітичної ситуації в країнах ЄС у результаті економічної і політичної кризи. Центральне місце у цій сітці посідає питання зайнятості. Разом з питанням створення робочих місць впритул розглядаються питання вдосконалення системи освіти і професійної підготовки із залученням соціальних програм з метою професійної підготовки молоді.

Співвідношення національного і наднаціонального рівнів соціальної політики найбільш рельєфно проявляється у порівнянні фінансових ресурсів, які використовуються на соціальні цілі структурами ЄС і державами – членами. Питання фінансування соціальної сфери прямо ув'язується із формуванням спільного бюджету ЄС. Скільки кожна країна ЄС має сплачувати в єдину європейську казну, а скільки отримувати? Ця різниця між внесками і дотаціями поділяє членів ЄС на донорів і реципієнтів. Заможні країни все голосніше виявляють невдоволення утриманням бідних. Небезпека криється і в небажанні населення провідних країн уніфікувати соціально-економічне законодавство ЄС.

До проблемних питань необхідно додати ще одне доволі серйозне явище – загроза втрати європейськості. Кількісне зростання представників національних меншин переважно з арабського світу, що неухильно стають більшістю, розповсюдження ісламу, підміна загальнолюдських цінностей цінностями одної конфесійної гілки виявилися досить вагомими факторами на шляху європейського прогресу. Втрата національної ідентичності виявляється для багатьох етносів – творців власних держав регресом. Гасла демократії і свободи, на яких роками будувалися європейські країни, стали незрозумілими в сучасних умовах: яка свобода і від кого? Для кого демократія? Дослідження цього питання останніх років доводять зростаючу загрозу невирішеності проблеми мігрантів європейських країн. Саме по відношенню до останньої хвилі імміграції французи ставляться зі стійкою антипатією.

Негативними наслідками європейському простору загрожує відсутність єдиної зовнішньополітичної стратегії ЄС. У подальшому неодмінно прийдеться вирішувати ключові суперечності інтересів країн Євросоюзу. Серед основних питань, що викликають загострену дискусію і вимагають узгодження:

- 1) проблема спільної оборонної доктрини,
- 2) процедура прийняття рішень (принцип голосування),
- 3) можливість ветування питання зовнішньої політики,
- 4) спільна соціальна політика та деякі інші.

Отже, всі згадані вище складнощі європейського дому не додають оптимізму щодо пришвидшення посування України європейським шляхом. Гальмування інтеграційних процесів напряду віддзеркаляться і на відносинах України – ЄС.

Значним досягненням українського Майдану стало підписання учасниками ЄС Угоди про асоціацію з Україною. Нині від нас самих залежить наше майбутнє, посування європейським шляхом, що в умовах фактичної війни з РФ є доволі проблематичним. Тим більше, що Угода про асоціацію з Україною значно відрізняється від аналогічних документів, зокрема з країнами ЦСЄ.

Країнам – сусідам України, що набули членства ЄС 1 травня 2004, 2007 і 2013 рр., було запропоновано полегшену схему посування до європейського простору. До речі, подібний формат полегшеності пропонується також Сербії із врахуванням Косова. Зрозуміло, що тут вступають в дію інші важелі – геополітичні і стратегічні.

Які важелі можуть спонукати учасників Євросоюзу прискорити питання ратифікації Угоди з Україною? Об'єктивні реалії, на жаль, свідчать, що в нашому варіанті поки що стратегічні важелі не спрацьовують. І це пов'язано не тільки з бажанням – небажанням учасників ЄС. У першу чергу ситуація, що склалася, викликана вочевидь внутрішніми, об'єктивними проблемами спільноти, вже згадуваними вище. Інше стосується сучасного внутрішнього стану і конкурентної спроможності нашої держави. Для провідних європейських країн і в першу чергу для Франції – Україна є конкурентом у сільськогосподарській галузі. За загальними обсягами продажу продовольства за кордон Франція

вийшла на друге місце в світі після США. Розміри позитивного сальдо тут вражають: десятки мільярдів євро. Франція є крупним експортером м'яса, молока, пшениці, овочів, фруктів, сирів, битої птиці та інших видів сільськогосподарської продукції.

Стратегічний вибір України – європейська та євроатлантична інтеграція [5]. Цей політичний напрям розвитку не підлягає кардинальним змінам. Альтернативою європейського вибору України може бути відсталість, нестабільність, неспроможність, аутсайдерство і остаточна втрата міжнародної суб'єктності.

Висновок полягає в тому, що в умовах сучасних загроз Україна не може лишатися позаблоковою чи нейтральною державою. Йдеться про територіальні загрози; виклики унітарності, цілісності держави; руйнування людських цінностей (через наркоманію, пияцтво, суїцид, розповсюдження небезпечних хвороб, корупцію, нелегальну торгівлю зброєю, торгівлю людьми); зростання неконтрольованої міграції; злочинність; незадовільний екологічний стан тощо. Не можна бути нейтральним стосовно енергетичного шантажу та економічних загроз, інформаційного тиску, знищення національних пріоритетів...

Повертаючись до поняття нейтралітету, яким сьогодні відверто спекулюють деякі українські політики, нагадаємо, що нейтралітет або нейтральний статус має бути визнаний і гарантований провідними ядерними державами світу, а вже потім закріплений на міжнародному рівні. Україна не прагнула отримати статус нейтральної держави і не намагалася його закріпити. Деякі кон'юнктурні політики проросійської орієнтації свідомо замовчують той факт, що нейтральний статус не береться, а надається у першу чергу провідними ядерними державами, у першу чергу постійними членами Ради Безпеки ООН, серед яких агресор Росія. Нагадаємо: ще й досі надійних гарантій безпеки Україні не надано. Досить переконливо це довела ситуація з загарбанням Росією української території.

Враховуючи фактор європейського вибору не позбавлене сенсу запровадження механізму білатерального характеру інституціональних контактів з окремими сусідами із розвитком національної стратегії. З цих міркувань важливо об'єднати зусилля політичної еліти, дипломатів, експертів для реалізації вектора Україна – західні сусіди, у тому числі і варіант Україна-4 – ЄС. Водночас адекватне часу сприйняття складових ЄС – Україна надасть змогу виробити паралельні багатопланові і комплексні механізми співпраці у сферах безпеки, економічного співробітництва, питань юриспруденції і судової системи, а також культурній площині; координувати заходи, спрямовані на створення сприятливих можливостей в галузі торгівлі, інвестицій, вільного переміщення робочої сили, зорієнтованої на поступову інтеграцію країни у європейську систему.

Висновки. Аналіз основних тенденцій європейського сьогодення демонструє відсутність політичної волі до уніфікації спільної зовнішньої і безпекової політики ЄС. Вироблення зовнішньополітичної концепції Європейського Союзу в умовах загрози європейській системі безпеки, а також посилення його згуртованості, а також із США перед новими викликами не тільки європейській, а й світовій безпеці, надасть змогу протистояти агресорові і врешті решт вибудувати систему унітарної європейської безпеки зокрема і через залучення України до її реалізації.

Список використаної літератури

1. Камінський Є. Є. Українська перспектива в нових внутрішніх і міжнародних умовах розвитку / Євген Є. Камінський // Актуальні проблеми міжнародних відносин. – К. : ІМВ КНУ ім. Тараса Шевченка, 2010. – Вип. 94, ч. 1. – С. 3-10.
2. Копійка В. В. Європейський союз: досвід розширення і Україна: монографія / Валерій В. Копійка. – К. : Юридична думка, 2005. – 225 с.

3. Манжола В. А. Міжнародні відносини та зовнішня політика (1945-70-ті роки) / В. А. Манжола та ін. – : Підручник. – К. : Либідь, 2003. – 315 с.
4. Меморандум про гарантії безпеки, у зв'язку з приєднанням України до Договору про нерозповсюдження ядерної зброї. – Режим доступу: <http://uazakon.com/time1994/period1.htm>.
5. Чекаленко Л. Д. Зовнішня політика України / Людмила Д. Чекаленко. – К. – 2011. – 232 с.; Рекомендації парламентських слухань з питання «Зовнішня політика України як інструмент забезпечення національних інтересів держави: здобутки, реалії та перспективи». – 2003. – 11 верес.; Національна стратегія інтеграції України до Європейського Союзу; Угода про асоціацію між Україною та ЄС. – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi>.

TODAY OF THE EU SECURITY: UKRAINE'S PERSPECTIVES

Chekalenko L. D.

Doctor of Political Sciences, Professor, Head of the Department of Foreign Policy and Diplomacy of the Diplomatic Academy of Ukraine under the MFA of Ukraine.

Vasylieva M. O.

Candidate of Political Sciences, Lecturer of the Diplomatic Academy of Ukraine under the MFA of Ukraine.

Abstract. *The current state of the European security policy and perspectives of eurointegration of Ukraine are explored under the conditions of critical situation in the system of European and world security, as well as crisis of the common European space. Reformation of the system of international relations has led to intense deterioration of instability and fragility of the world order. We face destruction of the set influential mechanisms of interdependence and unions of states; the system of sovereignty comes loose, the gap between the decision makers of the international life and other not that influential subjects of the international law is deepening. The insecurity in Europe is caused by political instability and unforeseen developments, deepening stratification of states with different living standards, environmental disasters, ethnic conflicts, terrorism, irregular migration processes, globalization of criminal networks and external threats.*

Key words: *EU, threats, instability, security system, Common European foreign and security policy, Common European foreign and defence policy, Ukraine.*

Referances

1. Kaminskyi Y. Y. Ukrainian prospect of new domestic and international environment of / Eugene Kaminskyi // Actual problems of international relations. – IIR Taras Shevchenko KNU, 2010. – Vol. 94, part 1. – P. 3-10.
2. Kopijka V. V. European Union: the experience of enlargement and Ukraine: monograph / V. V. Kopijka /. – К. : Lybid, 2005. – 225 p.
3. Manzhola V. A. International Relations and Foreign Policy (1945 – 70 years) / V. A. Manzhola et atc. – К., 2003. – 315 p.
4. Memorandum on Security Assurances in connection with Ukraine's accession to the Treaty on the Non-Proliferation of Nuclear Weapons. – <http://uazakon.com/time1994/period1.htm>.
5. Chekalenko L. D. The Ukraine' Foreign Policy. – К., 2011. – 232 s.; Recommendations of the Parliamentary hearings on Ukraine's foreign policy as a tool for ensuring national interests: Gains, Realities and Prospects. – 2003. – 11 Sept. – National Strategy for Ukraine's integration into the European Union Politics. – <http://www.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi/>.

СОСТОЯНИЕ СИСТЕМЫ БЕЗОПАСНОСТИ ЕС: ПЕРСПЕКТИВЫ УКРАИНЫ

Чекаленко Л. Д.

Доктор политических наук, профессор, заведующий кафедрой внешней политики и дипломатии Дипломатической академии Украины МИД Украины.

Васильева М. А.

Кандидат политических наук, преподаватель Дипломатической академии Украины МИД Украины.

Аннотация. *В условиях кризисной ситуации в системе европейской и мировой безопасности, а также кризиса европространства исследуется современное состояние европейской политики безопасности и перспективы евроинтеграционного развития Украины. Переформатирование системы международных отношений принесло резкое углубление нестабильности и неустойчивости мирового порядка. На наших глазах разрушаются влиятельные устоявшиеся схемы взаимозависимости и союзов государств, шатается система суверенитета, растет пропасть между распорядителями международного бытия и другими не такими мощными субъектами международного права. Опасность в Европе вызывают политическая нестабильность и непредсказуемость развития событий, углубления стратификации государств с различным жизненным уровнем, экологические катастрофы, межэтнические конфликты, терроризм, неуправляемость миграционных процессов, интернационализация криминальных структур, угроза извне.*

Ключевые слова: *ЕС, угрозы, нестабильность, система безопасности, Общая внешняя политика и политика безопасности, Общая европейская внешняя и оборонная политика, Украина.*